

ถอดบทเรียนการพัฒนา สื่อการเรียนการสอน สิทธิมนุษยชนในโรงเรียน: กรณีศึกษาการพัฒนา สื่อการเรียนการสอน เรื่องการค้ามนุษย์¹

นภารัตน์ กรสนธิบุตร, พันธ์ธรา นาคอุไรรัตน์

บทคัดย่อ

การจัดการเรียนสอนสิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งสำคัญต่อสังคมไทย เนื่องจากการรับรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย กล่าวได้ว่ายังไม่เป็นที่แพร่หลายและเข้าใจอย่างลึกซึ้งนัก โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับค้ามนุษย์ ดังนั้น การออกแบบสื่อการเรียนการสอนเรื่องดังกล่าวจึงเป็นเรื่องที่ท้าทายและต้องการการพัฒนาอีกมาก บทความวิจัยนี้มุ่งนำเสนอบทเรียนจากการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนสิทธิมนุษยชนเรื่อง “การค้ามนุษย์” ภายใต้ฐานแนวคิดการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก และผลการนำสื่อที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้จัดการเรียนการสอนจริงในห้องเรียนสามแห่ง ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางในการพัฒนาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนจริงในห้องเรียนต่อไป

คำสำคัญ: สื่อการเรียนการสอน, สิทธิมนุษยชนศึกษา, การค้ามนุษย์, การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก

Abstract

Human rights education is significant for our Thai society because it has not been widely acknowledged and well perceived, especially human trafficking issue. Therefore, the design of teaching tools remains challenging and requires much development. This research paper aims to present the development of human trafficking education according to problem-based instruction and the experiment of applying teaching tools in three classrooms located in Samut Sakhon. Lastly, it provides guidelines for effective application in human trafficking education.

Keywords: Instructions, Human Rights Education, Human Trafficking, Problem-Based Instruction

บทนำ

การเรียนการสอนสิทธิมนุษยชนในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยเพิ่งได้รับความสนใจให้บรรจุลงในหลักสูตรหลังจากรัฐธรรมนูญฉบับปีพุทธศักราช 2540 ได้รับการประกาศใช้ กล่าวได้ว่าเป็นเรื่องที่เพิ่งได้รับความสนใจมาไม่นานนัก ในขณะที่ภาคสังคมไทย กล่าวได้ว่า ได้รับความเข้าใจในเรื่องสิทธิมนุษยชนศึกษา (Human Rights Education) ยังถือว่าไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร และยังไม่ครอบคลุมทุกภาคส่วน ทั้งยังมีทัศนคติเชิงลบต่อเรื่องสิทธิมนุษยชนอยู่มาก ประสพการณ์ของคณะผู้วิจัยในการสำรวจและเก็บข้อมูลภาคสนามเบื้องต้น เมื่อมีการแนะนำตัวว่าทำงานอยู่ในสถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา ท่าทีและคำพูดที่สะท้อนกลับมาจากหลายคน คือ “เป็นพวก NGO ที่ต่อต้านรัฐหรือ” ยิ่งกว่านั้น เมื่อพิจารณาการเปิดหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยบางแห่งพบว่า มีผู้มาสมัครน้อยมาก ขณะที่การเปิดการเรียนการสอนในระดับปริญญาโทมีการจัดเก็บสถิติผู้มาสมัครเข้าศึกษาต่อพบว่า มีจำนวนน้อยมากเช่นกัน ไม่ถึง 10 คนต่อรุ่น นอกจากนี้ จากการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาในห้องเรียนวิชาเลือกเสรีซึ่งมีนักศึกษาจำนวน 30 คนต่อคำถามว่า ถ้ามีโอกาสเลือกเรียนปริญญาตรีสาขาสิทธิมนุษยชน จะเรียนหรือไม่

พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ของห้องตอบว่า ไม่เรียน เพราะว่าอาจจะหางานทำได้และพ่อแม่คงไม่ อยากให้เรียน สิ่งเหล่านี้ย่อมสะท้อนให้เห็นว่า สังคมไทยยังไม่ค่อยมีความรู้ความเข้าใจใน เรื่องสิทธิมนุษยชนเท่าไรนัก และอาจเป็นส่วน สำคัญที่ทำให้การละเมิดสิทธิในเมืองไทยยังเป็น ปัญหาที่น่าวิตกกังวลอยู่ ที่กล่าวเช่นนี้ เพราะเมื่อ พิจารณาจากรายงานการละเมิดสิทธิมนุษยชนใน สังคมไทยที่ยังมีตัวเลขรายงานในระดับที่สูงมากใน สายตาของหน่วยงานอิสระของสหรัฐฯ ที่เป็นผู้จัดทำ รายงานสถานการณ์การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะใน รายงานฉบับที่ครอบคลุมสถานการณ์ระหว่างวันที่ 1 เมษายน 2556 - 31 มีนาคม 2557 (Hfocus, 21 มิถุนายน 2014) ประเทศไทยเคยได้รับการจัดอันดับ ให้อยู่ใน Tier 3 (สำนักงานเพื่อการตรวจสอบและ ต่อสู้กับการค้ามนุษย์, 2558) ซึ่งมีความหมายว่า เป็นประเทศที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนสูงมาก สะท้อนให้เห็นว่าองค์ความรู้ในเรื่องการเคารพสิทธิ มนุษยชนของสังคมไทยน่าจะยังขาดพร่องอยู่มาก จึงทำให้มีการละเมิดสิทธิหลายกรณีจนเป็นที่จับตา ของประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ถือว่าเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้อย่าง จริงจัง

ปัจจุบัน ประเทศไทยถูกจัดอันดับให้อยู่ใน Tier 2 Watch List ซึ่งยังถือว่า มาตรการต่อต้านการค้า มนุษย์ของรัฐบาลไทยอยู่ในระดับที่ยังต้องปรับปรุง

ให้เป็นไปตามมาตรฐานในการป้องกันการค้ามนุษย์ การปกป้องเหยื่อค้ามนุษย์ และการดำเนินคดีกับผู้ค้ามนุษย์ในเชิงปฏิบัติการอย่างจริงจังและจริงใจ (U.S. Department of State, 2017, น. 387-392) ยิ่งกว่านั้น เหตุการณ์ความรุนแรงที่ชายแดนได้จากการตีตากใบเมื่อปี พ.ศ. 2548 ถือเป็นกรณีที่น่าทึ่งที่สุด ทำให้ประเทศไทยตกอยู่ภายใต้การจับจ้องของสังคมนานาชาติ ในขณะที่เมื่อปี พ.ศ. 2558-2559 ที่ผ่านมานี้ ประเทศไทยตกเป็นเป้าของการจับตาดูยิ่งขึ้นในเรื่องการค้ามนุษย์จากกรณีของโรฮิงจา ทำให้คณะผู้วิจัยตระหนักในสำคัญของการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนเรื่องสิทธิมนุษยชนที่อยู่ในความสนใจแต่เดิมแล้วเพิ่มมากขึ้น และริเริ่มการทดลองออกแบบพัฒนาสื่อการเรียนการสอน โดยการจัดทำโครงการฝึกอบรมครูในชายแดนใต้ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงในหลากหลายรูปแบบ ตั้งแต่การอุ้มหายผู้คนจำนวนมาก การซ้อมทรมาน การตีตบตีและข้อกล่าวหาจับผู้ต้องสงสัยในที่สาธารณะ การเข้าตรวจค้นและถ่ายภาพเด็กในโรงเรียนสอนศาสนา หรือแม้กระทั่งการนำเด็กและเยาวชนไปฝึกอาวุธ และยังมีปัญหาเรื่องการค้ามนุษย์ในธุรกิจประมงในพื้นที่อีกเป็นจำนวนมากจนกระทั่งนำมาสู่การรายงานประเมินสถานการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนจนทำให้ประมงไทยถูกจัดอันดับให้อยู่ในประเทศที่มีปัญหาการค้ามนุษย์ดังกล่าวไปแล้วข้างต้น ทำให้คณะผู้วิจัยมองเห็นว่าควรต้องพัฒนาเครื่องมือและสื่อการเรียนการสอนในเรื่องดังกล่าว ประกอบกับเมื่อสำรวจสภาพปัญหาในพื้นที่ทำประมงในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการถูกจับตาเรื่องการค้ามนุษย์ในธุรกิจประมงด้วย พบว่ามีความเข้มข้นของสภาพปัญหามากกว่าที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงใช้พื้นที่สมุทรสาคร

**การให้ผู้เรียน
ได้เผชิญปัญหาจริง หรือ
สถานการณ์ปัญหาต่างๆ
จะร่วมกันคิดหาทางแก้ปัญหา
นั้นๆ และยังจะเป็นการช่วยให้
ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
อย่างมีความหมาย และสามารถ
พัฒนาทักษะกระบวนการต่างๆ
อันเป็นทักษะที่จำเป็น
ต่อการดำรงชีวิตและ
การเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย**

เป็นพื้นที่นำร่องในการออกแบบและพัฒนาบทเรียน และสื่อการเรียนการสอนอย่างเป็นจริงเป็นจังมากขึ้น ด้วยการประยุกต์ใช้แนวคิดการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem-Based Instruction) (ทิศนา ขัมมณี, 2558, น. 137) และใช้พื้นที่จังหวัดสมุทรสาครเป็นห้องเรียนทดลองเชิงปฏิบัติการอย่างเป็นรูปธรรมด้วยคาดหวังว่าแนวทางการเรียนการสอนดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเข้าใจลึกซึ้งและเป็นการเรียนรู้ผ่านประเด็นปัญหา (Problem-Based Learning)

คำถามงานวิจัย

อะไรคือเนื้อหาและสื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับการต่อต้านการค้ามนุษย์ที่คุณครูและเด็กนักเรียนกลุ่มเป้าหมายในจังหวัดสมุทรสาครต้องการให้ผู้วิจัยร่วมออกแบบและผลิตขึ้น เพื่อให้สามารถนำมาใช้ในการสอนให้กับเด็กนักเรียนต่างด้าวต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

บทความนี้มีได้มีจุดมุ่งหมายจะนำเสนอการเรียนรู้ของผู้เรียน หากแต่ต้องการจะชี้ให้เห็นความพยายามพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ประเด็นปัญหาเป็นหลัก (Problem-Based Instruction) ในส่วนของคณะผู้วิจัยที่ได้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านทางศาสตร์การสอน (Pedagogy) หรือศึกษาศาสตร์ ทว่ามีความเชี่ยวชาญหลักทางด้านการสอนสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษาเป็นหลัก บทความนี้แบ่งการนำเสนอออกเป็นลำดับดังนี้คือ เริ่มต้นจากการนำเสนอประเด็นปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยเฉพาะปัญหาเรื่องการค้ามนุษย์ในประเทศไทยซึ่งเป็แรงจูงใจไปสู่การริเริ่มพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

เรื่องการค้ามนุษย์ร่วมกับครูในโรงเรียนนำร่องทั้งสามแห่งในสมุทรสาคร จากนั้นจะนำเสนอผลการทดลองนำไปใช้ในห้องเรียนของสามโรงเรียน ตลอดจนอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในส่วนท้าย

บททวนวรรณกรรม

การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นปัญหาเป็นหลัก (Problem-Based Instruction)

ทิศนา ขัมมณี (2558, 137) ให้คำอธิบายว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักนั้นวางอยู่บนฐานคิดที่ว่า ปัญหาจะสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดภาวะงุนงงสงสัย และจะมีความต้องการที่จะแสวงหาความรู้เพื่อขจัดความสงสัยนั้น การให้ผู้เรียนได้เผชิญปัญหาจริง หรือสถานการณ์ปัญหาต่างๆ จะร่วมกันคิดหาทางแก้ปัญหาเหล่านั้นๆ และยังจะเป็นการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย และสามารถพัฒนาทักษะกระบวนการต่างๆ อันเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย ซึ่งการจัดการเรียนการสอนเรื่องการค้ามนุษย์ในงานวิจัยนี้เป็นประเด็นปัญหาที่ทั้งครูและนักเรียนในโรงเรียนทั้งสามแห่งในจังหวัดสมุทรสาครในประเทศไทยต่างมีประสบการณ์ไม่โดยตรงก็โดยอ้อมจากการเห็นบุคคลอื่นๆ รอบข้างตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ที่ว่าพวกเขา/เธอเหล่านั้นอาจจะไม่มีความรู้ความเข้าใจในประเด็นปัญหาและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นเพียงพอ การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบเน้นประเด็นปัญหาเป็นหลักนี้จึงน่าจะช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและเป็นการเรียนรู้ที่สามารถจำจดหรือนำไปเป็นแนวทางสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากตัวบ่งชี้ของการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นปัญหาเป็นหลักที่ทิศนา ขัมมณี (2558, 138) ได้

เสนอไว้ว่า แนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบนี้ ประกอบด้วยการที่ผู้สอนและผู้เรียนมีส่วนร่วมกัน ในการเลือกปัญหาที่ตรงกับความสนใจหรือ ความต้องการของผู้เรียน มีการวางแผนร่วมกันที่จะออกไปเผชิญปัญหา วิเคราะห์ปัญหา ค้นหาสาเหตุ ร่วมวางแผนแก้ปัญหาด้วยกัน ในขณะที่เดียวกันผู้สอนจะคอยให้คำปรึกษาแนะนำ และช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการแสวงหาแหล่งข้อมูลต่างๆอย่างรอบด้านเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างได้ผล การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสิทธิมนุษยชนในหัวข้อการต่อต้านการค้ามนุษย์ในงานวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับสภาพจริงที่ประสบในห้องเรียนทั้งสามแห่งซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอต่อไป

การค้ามนุษย์คืออะไร

คิบดี นพประเสริฐ (2553) ทบทวนความหมายของคำว่า “การค้ามนุษย์” ไว้ว่ามีคำนิยามที่แตกต่างหลากหลายออกไปตามความเข้าใจของแต่ละองค์กรที่เกี่ยวข้อง แต่คำนิยามที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในปัจจุบันคือ คำนิยามที่ปรากฏอยู่ในพิธีสารว่าด้วยการป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็ก เพิ่มเติมอนุสัญญาแห่งองค์การสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร

(Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime) ซึ่งในพิธีสารดังกล่าวได้ให้คำนิยามคำว่า “การค้ามนุษย์” ไว้ในมาตราที่ 3 ความว่า

(ก) การค้ามนุษย์หมายถึง การจัดหา การขนส่ง การส่งต่อ การจัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งตัวบุคคล ด้วยวิธีการข่มขู่ หรือด้วยการใช้กำลัง หรือด้วยการบังคับในรูปแบบอื่นใด ด้วยการลักพาตัว การฉ้อโกง หลอกลวง ใช้อำนาจที่เหนือกว่า หรือการใช้สถานะความอ่อนแอต่อภัยของบุคคล หรือมีการให้หรือรับเงิน หรือผลประโยชน์อย่างอื่นเพื่อให้ได้ความยินยอมของบุคคลหนึ่งที่มีอำนาจควบคุมบุคคลอีกคนหนึ่ง เพื่อความมุ่งประสงค์ในการแสวงหาประโยชน์ การแสวงหาประโยชน์อย่างน้อยที่สุด คือการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี หรือการแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การเอาคนลงเป็นทาสหรือการกระทำอื่นเสมือนการเอาคนลงเป็นทาส การทำให้ตกอยู่ใต้บังคับหรือการตัดอวัยวะออกจากร่างกาย

(ข) ในกรณีที่มีการใช้วิธีการใดตามที่ระบุไว้ในข้อ (ก) ไม่จำเป็นต้องนำความยินยอมของผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์เพื่อการแสวงหาประโยชน์ที่ต้องการตามที่ระบุไว้ในข้อ (ก) มาพิจารณา

(ค) ส่วนการจัดหา การขนส่ง การส่งต่อ การจัดให้อยู่อาศัย หรือการรับไว้ซึ่งตัวเด็กสำหรับวัตถุประสงค์ในเรื่องของการแสวงหาประโยชน์ก็จะถูกพิจารณาว่าเป็นการค้ามนุษย์ แม้ว่าจะไม่ได้มีการใช้วิธีการตามที่ระบุในข้อ (ก) ก็ตาม

(ง) เด็ก หมายถึง บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี (คิปปินพระเสริฐ, 2553, 4-5)

เหตุใดจึงต้องสอนเรื่องการค้ามนุษย์

คณะผู้วิจัยค้นพบว่า การค้ามนุษย์เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายและต่อเนื่องในประเทศไทย เหยื่อของการค้ามนุษย์รวมถึงชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้อพยพเข้ามาประเทศไทยที่ประสงค์จะหาโอกาสในการทำงาน และลี้ภัยจากประเทศต้นทางเพื่อความอยู่รอด ซึ่งมีบุตรหลานติดตามมา ตัวอย่างคดีค้ามนุษย์ที่สร้างความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของชาวโรฮิงจา คือ คดีโรฮิงจาตามคำพิพากษา คดีหมายเลขแดงที่ คม. 33/2560 คม. 34/2560 คม. 35/2560 คม. 36/2560 คม. 37/2560 คม. 38/2560 คม. 39/2560 คม.

40/2560 คม. 41/2560 คม. 42/2560 คม. 43/2560 เป็นการฟ้องคดีเรื่อง ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ความผิดต่อชีวิต ความผิดต่อเสรีภาพ ความผิดต่อพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ความผิดต่อพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ความผิดต่อพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง ความผิดต่อพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ ลูกโทษ และค่าสินไหมทดแทน ขบวนการค้ามนุษย์ประกอบด้วย ผู้กระทำความผิดที่เป็นชาวไทย ชาวพม่า และชาวมาเลเซีย ร่วมกันหลอกลวง หรือใช้กำลังบังคับเหยื่อชาวโรฮิงจาจากประเทศพม่า และประเทศบังกลาเทศ ให้เดินทางโดยทางเรือเพื่อเข้ามาขึ้นฝั่งในจังหวัดระนอง และมุ่งไปสงขลา เพื่อกักตัวเหยื่อชาวโรฮิงจาให้อยู่ในแคมป์หรือค่ายก่อนส่งตัวไปประเทศมาเลเซียตามความต้องการของนายจ้าง หรือนายหน้าชาวมาเลเซีย (สำนักงานศาลยุติธรรม, 2560)

จากข้อเท็จจริงในเบื้องต้น จะเห็นได้ว่าขบวนการค้ามนุษย์เป็นอาชญากรรมข้ามชาติที่อาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย เพื่อทำให้เหยื่อหลงเชื่อว่า โอกาสในการทำงานและการอยู่อาศัยที่มั่นคงและปลอดภัยกำลังรอพวกเขา การขาดความ

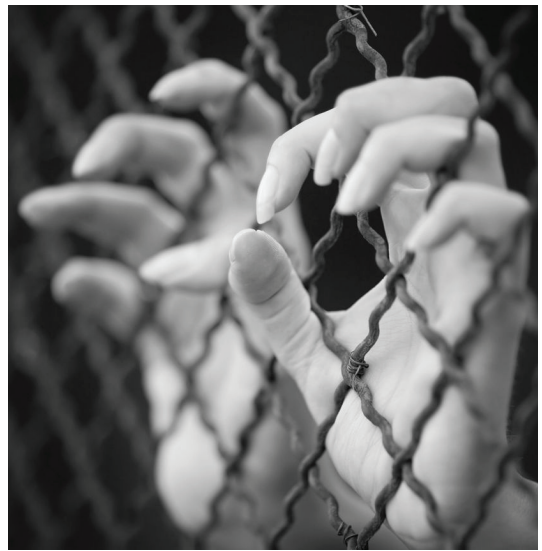

ตระหนักรู้ถึงลักษณะการค้ำมนุษย์ของเหยื่อและผู้ติดตามทั้งเด็ก ผู้หญิง ผู้ชาย หรือผู้สูงอายุ เหล่านี้ทำให้พวกเขาต้องเผชิญกับการสูญเสียชีวิต การขาดอิสรภาพ การถูกกระทำซ้ำเรา และการบังคับใช้แรงงาน เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นการทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของพวกเขา

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การสร้างความตระหนักรู้ถึงปัจจัยหรือลักษณะการค้ำมนุษย์จะช่วยทำให้กลุ่มเสี่ยงต่อการค้ำมนุษย์ดังเช่น ผู้ค้าแรงงาน ผู้ลี้ภัย และผู้ติดตาม โดยเฉพาะ เด็ก สามารถรู้เท่าทัน ขบวนการค้ำมนุษย์และเรียนรู้วิธีการหลบเลี่ยงจากการตกเป็นเหยื่อค้ำมนุษย์

ตามหลักการของการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะในเรื่องที่มีได้บรรจุอยู่ในหลักสูตรการเรียนการสอนอย่างเป็นทางการ และเป็นเรื่องที่ค่อนข้างใหม่สำหรับสังคมไทย เช่น เรื่องการค้ำมนุษย์และการต่อต้านการค้ำมนุษย์นั้น แม้ว่าจะมีความพยายามในการจัดการเรียนการสอนสิทธิมนุษยชนในโรงเรียนมากขึ้นโดยหน่วยงานที่ทำงานด้านสิทธิมนุษยชนเช่น อนุกรรมการสิทธิเด็กและการศึกษาคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (2559) ที่พยายามจะสอดแทรกใน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ทว่าก็ยังมิได้มีการพูดถึงการสอนสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นทางการและยังไม่มีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของเด็กกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงเช่น ลูกแรงงานข้ามชาติจากพม่า ซึ่งโรงเรียนของรัฐบาลไทยและศูนย์การเรียนรู้ที่จัดตั้งในประเทศไทยไม่มีการสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในลักษณะการค้ำมนุษย์ในเด็กให้แก่เด็กนักเรียนต่างด้าว

อย่างไรก็ดี การจัดการเรียนการสอนสิทธิมนุษยชนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้อง

อิงหลักการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ และคณะผู้วิจัยเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนสิทธิมนุษยชนควรอย่างยิ่งที่จะต้องเน้นย้ำการบูรณาการเข้ากับศาสตร์อื่นๆ ด้วยไม่ควรจำกัดเฉพาะแค่ในวิชาสังคมศึกษาดังที่ศิริพัทธ์ เจษฎาวิโรจน์ (2546) ชี้ให้เห็นว่า จำเป็นต้องมีการบูรณาการให้เข้ากับบริบท หัวข้อเรื่อง (theme) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงได้ หากแต่ในเบื้องต้นนี้คณะผู้วิจัยเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนเรื่องการค้ำมนุษย์มีความสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเอาปัญหาเป็นตัวตั้ง (Problem-Based Instruction) (ทิศนา ขัมมณี, 2558, 137) เนื่องจากปรากฏการณ์ร่วมสมัยของสังคมไทยพบว่าปัญหาการค้ำมนุษย์มีความเข้มข้นขึ้น และเหยื่อที่ถูกค้ำมนุษย์ส่วนหนึ่งเป็นกลุ่มเด็กไร้สัญชาติ หรือลูกหลานของผู้ใช้แรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย โดยเฉพาะในย่านธุรกิจการประมงซึ่งเป็นย่านที่มีแรงงานข้ามชาติอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นเป็นชุมชนที่สามารถพบเห็นได้ง่ายแถบท่าเรือและสะพานปลา จังหวัดปัตตานี ระนอง และสมุทรสาคร เป็นต้น

วิธีการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนครั้งนี้ มีเป้าหมายเพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนแก่กลุ่มผู้เรียนที่เป็นลูกหลานของผู้ใช้แรงงานข้ามชาติ ชาวพม่าเป็นหลัก โดยเด็กนักเรียนเหล่านี้ศึกษา ณ โรงเรียนวัดศิริมงคล โรงเรียนวัดสำลีราษฎร์อุปถัมภ์ หรือโรงเรียนวัดเกาะ และศูนย์การเรียนรู้วัดเทพนรรัตน์ หรือ Migrant Children Development Centre (M.C.D.C.) ซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร รวมจำนวน 75 คน (Kranrattanasuit and Sumarlan, 2017) เนื่องจากจำนวนประชากรของกลุ่มนี้เป็นกลุ่มใหญ่สุดในบรรดาเด็กๆ ที่เกิดจากผู้ใช้แรงงานข้ามชาติสัญชาติ ลาว และกัมพูชา ซึ่งทั้งสามสัญชาตินี้มีจำนวนประชากรมากเป็นอันดับต้นๆ ในบรรดาผู้ใช้แรงงานข้ามชาติทุกสัญชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย สุขุม ปรีชาพานิช (2558) ให้ข้อมูลที่น่าสนใจว่า ในบรรดาแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาใช้แรงงานในประเทศไทย และจดทะเบียนถูกต้องแล้วมีจำนวนมากถึง 2 ล้านกว่าคน และแรงงานเหล่านี้จำนวนมากไม่ได้เข้ามาใช้แรงงานเพียงลำพังหากแต่นำครอบครัวเข้ามา

ด้วย ข้อมูลที่น่าสนใจที่สุขุมชี้ให้เห็นคือ ในจำนวนกว่า 2 ล้านคนนั้นเป็นประชากรเด็กถึง 2.5 แสนคน คำถามที่น่าสนใจคือ ประชากรเด็กที่เป็นบุตรหลานของแรงงานเหล่านี้อยู่อย่างไร ได้รับการพัฒนาศักยภาพชีวิตมากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะในเรื่องการศึกษาซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่เด็กๆ ทุกควรพึงได้รับสิทธิดังกล่าวนี้ตามปฏิญญาสิทธิมนุษยชนสากล และโดยเฉพาะใน “อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก” ซึ่งประเทศไทยลงนามมาตั้งแต่ พ.ศ. 2535 โดยใจความสำคัญของอนุสัญญาดังกล่าวเน้นย้ำหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานต่อเด็กไว้ เช่น การห้ามเลือกปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่าจะชนชาติใด ภาษาไหน การกระทำหรือดำเนินการใดๆ ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นอันดับแรก ตลอดจนสิทธิในการมีชีวิตและพัฒนาด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคมของเด็ก รวมไปถึงสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและให้ความสำคัญกับความคิดเหล่านั้นของเด็ก ยิ่งกว่านั้น ประเทศไทยเองก็มีการออกกฎหมายมารองรับต่างๆ มากมาย เช่นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) 2545 ที่ได้ให้แนวทางปฏิบัติในการรับเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยได้เข้าเรียน หรือมติ ครม.เมื่อ 5 กรกฎาคม 2548 ที่ได้รับรองการเข้าศึกษาของเด็กที่ไม่ได้มีสัญชาติไทย รวมถึงไม่มีหลักฐานการแสดงตนสามารถเข้าเรียนในสถานศึกษาของไทยได้ รวมถึงหลักประกันสุขภาพของไทยที่ครอบคลุมไปถึงแรงงานข้ามชาติ

ขั้นตอนการวิจัยเพื่อการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนเรื่องการค้ามนุษย์

เนื่องจากปัญหาการแสวงหาผลประโยชน์ในแรงงานเด็กสร้างความกังวลให้แก่คุณครูที่สอนในโรงเรียนของรัฐ และศูนย์การเรียนรู้ ที่ตั้งอยู่ในจังหวัด

สมุทรสาครเป็นเวลานาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กนักเรียนต่างชาติที่สามารถสื่อสารภาษาไทยมัก นิยมเรียนและทำงานในเวลาเดียวกัน ทำให้เด็กต่างชาติมีโอกาสเสี่ยงต่อการเป็นเหยื่อค้ำมนุษย์ คุณครู จึงขอให้ทีมวิจัยแนะนำการสอนเนื้อหาเกี่ยวกับการ ค้ำมนุษย์ที่ทีมวิจัยเริ่มพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เรื่องการค้ำมนุษย์ตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนแรก ทีมวิจัยค้นหาข้อมูลเอกสารที่ เกี่ยวกับการอบรมการค้ำมนุษย์ของหน่วยงานของ รัฐไทย องค์กระระดับท้องถิ่นและระดับระหว่าง ประเทศ เพื่อเตรียมเนื้อหาขึ้นพื้นฐานสำหรับคุณครู เพื่อใช้ในการสอนเด็กนักเรียนต่างชาติด้วยตัว ของตนเอง จากนั้น ทีมงานจัดทำคู่มือว่าด้วย การต่อต้านการค้ำมนุษย์สำหรับคุณครูเพื่อใช้สอน เด็กนักเรียนต่างด้าวระดับประถมศึกษาปีที่ 3-6 ต้นฉบับ Original Handbook ซึ่งประกอบด้วย 5 บทเรียน ได้แก่ (1) การเรียนรู้และเข้าใจความคิดเห็น เกี่ยวกับความเป็นอยู่ของนักเรียนต่างด้าว (2) การ ทดสอบความรู้ของเด็กนักเรียนต่างด้าวเกี่ยวกับ สถานการณ์ของคนต่างด้าว (3) การเรียนรู้ค่านิยม เกี่ยวกับ “การค้ำมนุษย์” (4) นิทานเพื่อความตระหนัก ในลักษณะการค้ำมนุษย์ให้แก่เด็กนักเรียนต่างด้าว และ (5) การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงจากผู้กระทำ

ความผิดและเหยื่อค้ำมนุษย์ ในแต่ละบทเรียนนี้จะ เรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่างๆ ซึ่งทีมวิจัยผลิตสื่อต่างๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่เด็กนักเรียนในการเรียน เนื้อหาที่ซับซ้อนนี้ได้ สื่อต่างๆ ได้แก่ หนังสือนิทาน ภาษาไทย-อังกฤษ และภาษาพม่า-อังกฤษ เพลง เพื่อต่อต้านการค้ำมนุษย์ โปสเตอร์และการ์ตูนอาชีพ เป็นต้น (นภารัตน์ กรรณรัตน์สูตร, 2559)

ขั้นตอนที่สอง ทีมวิจัยให้การอบรมภาคทฤษฎี ในเนื้อหาการค้ำมนุษย์ตามคู่มือต้นฉบับ แก่คุณครู ที่สนใจสอนเนื้อหาการค้ำมนุษย์เพื่อสร้างความ ตระหนักรู้ให้แก่เด็กนักเรียนต่างด้าว ซึ่งคุณครูจะใช้ โอกาสนี้แลกเปลี่ยนความเห็นต่อคู่มือต้นฉบับนี้ด้วย เช่นกัน เพื่อให้แน่ใจว่า เนื้อหาถูกเขียนไว้อย่าง ชัดเจนและเข้าใจง่าย หลังจากการอบรมที่ทีมวิจัยจะ แก้ไขคู่มือต้นฉบับตามความเห็นของคุณครู เรียกว่า คู่มือฉบับแก้ไข ฉบับที่ 1

ขั้นตอนที่สาม ทีมวิจัยให้การอบรมภาคปฏิบัติ แก่คุณครู เพื่อให้คุณครูเรียนรู้เทคนิคการใช้สื่อ ต่างๆ ในแต่ละกิจกรรม ซึ่งคุณครูจะร่วมแก้ไขเพิ่มเติม เนื้อหาในคู่มือ และรูปแบบสื่อต่างๆ ที่สามารถสร้าง แรงจูงใจให้เด็กนักเรียนติดตามการสอนของคุณครู จนจบบทเรียน คู่มือฉบับนี้เรียกว่า คู่มือฉบับแก้ไข ฉบับที่ 2

ขั้นตอนที่สี่ คุณครูจะปฏิบัติการสอนนักเรียนด้วยตัวท่านเอง ซึ่งในขั้นตอนนี้ นักเรียนจะมีโอกาสแสดงความเห็นต่อเนื้อหาและสื่อต่างๆ ว่า เนื้อหาเข้าใจง่าย และสื่อมีการออกแบบที่สร้างสรรค์และช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น คู่มือฉบับนี้เรียกว่า คู่มือฉบับแก้ไข ฉบับสุดท้าย

ประเด็นค้นพบและบทวิเคราะห์

การทดลองใช้สื่อต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอน

ทีมวิจัยได้รับความร่วมมืออย่างดีจากคุณครูโรงเรียนวัดศิริมงคล โรงเรียนวัดลำสำราญราษฎร์อุ้มภู่ หรือโรงเรียนวัดเกาะ และศูนย์การเรียนรู้วัดเทพนรรัตน์ หรือ Migrant Children Development Centre (M.C.D.C.) ทดลองใช้สื่อต่างๆ เพื่อใช้ในการสอนเนื้อหาเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ สื่อการสอนประกอบด้วย (1) โปสเตอร์และการ์ดอาชีพหลากหลาย (2) หนังสือนิทานภาษาไทย-อังกฤษ และภาษาพม่า-อังกฤษ (3) เพลงเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ (Kranrattanasuit and Sumarlan, 2018 และ นภารัตน์ กรรณรัตน์สูตร, 2559)

ทีมวิจัยค้นพบว่า คุณครูจากศูนย์การเรียนรู้วัดเทพนรรัตน์ (ตัน บารมี และทินเฮียะ, 2015) ทดลองการใช้สื่ออย่างน้อย 2 ชั่วโมงต่ออาทิตย์ คุณครูอธิบายว่า คุณครูสอนเนื้อหาตามบทเรียนของคู่มือฯ ผ่านสื่อการเรียนการสอนต่างๆ สื่อชิ้นแรกคือ ครูใช้โปสเตอร์และการ์ดภาพอาชีพต่างๆ รวมถึง อาชีพพยาบาล วิศวกร ตำรวจ ทหาร นางแบบ ซึ่งเป็นอาชีพที่ใช้ความเชี่ยวชาญ นอกเหนือจากอาชีพที่ใช้แรงงาน ดังเช่น ก่อสร้าง เกษตรกรรม ทำสวน ทำงานบ้าน เป็นต้น เพื่อแนะนำอาชีพหลากหลายแก่เด็กนักเรียน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้เด็กนักเรียนศึกษาต่อจนสำเร็จการศึกษา ซึ่งสามารถ

นำทางเด็กนักเรียนไปสู่อาชีพที่เด็กนักเรียนฝันและตั้งใจไว้

สื่อชิ้นที่สอง คุณครูมักจะเปิดซีดีเพลงเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ ชื่อ อ๊ะ อ๊ะ อ่า ให้เด็กๆ ร้องและเต้นตามเพลง ซึ่งเนื้อหากระตุ้นให้เด็กนักเรียนศึกษา และไม่พัฒนาตนเองเป็นแรงงานเด็กต่ำกว่า 15 ปีบริบูรณ์ สื่อชิ้นที่สาม คือ ครูอ่านหนังสือนิทานเกี่ยวกับการต่อต้านการค้ามนุษย์จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องการผจญภัยของเนเน่ ซึ่งให้ข้อคิดว่า “การทำงานในต่างแดน เนเน่ไม่ควรคาดหวังว่านายจ้าง หรือคนอื่นจะออกค่าใช้จ่าย เช่น ค่าเดินทาง ค่าอาหาร หรือค่าที่พักให้โดยไม่หวังผลใดตอบแทน เพราะพวกเขามักจะออกค่าใช้จ่ายให้ก่อน โดยคาดหวังให้จ่ายเงินทั้งหมดพร้อมดอกเบี้ยสูงๆ ซึ่งมากกว่าจำนวนเงินจริงๆ ที่ออกให้เนเน่ล่วงหน้า” ดังนั้น เนเน่จึงควรขอมูลเกี่ยวกับสถานที่ทำงานจากกระทรวงแรงงานก่อนตัดสินใจไปทำงานที่ประเทศไทย (นภารัตน์ กรรณรัตน์สูตร, 2559, น. 25)

สอง เรื่องการเดินทางของแก๊ง ซึ่งให้ข้อคิดว่า “การลักลอบเข้าเมืองเป็นการเข้าเมืองปลายทาง อย่างผิดกฎหมาย ไม่มีเอกสารรับรองอนุญาตให้เข้าเมือง จึงทำให้คนลักลอบเข้าเมืองนั้นไม่สามารถทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมายได้ และอาจจะเสี่ยงต่อการถูกหลอกไปทำงานที่ผิดกฎหมายได้” นอกจากนี้ การลักลอบเข้าเมืองโดยหลบใต้ผ้าใบ อาจทำให้เสี่ยงอันตรายถึงชีวิตได้ (นารัตน์ กรณรัตน์สูตร, 2559, น. 27) และ สาม เรื่องทางเลือก ระหว่างเรียนและการทำงานของเลี่ยน ซึ่งเน้นให้เด็กนักเรียนรับรู้ถึงปัญหาและผลกระทบของการค้ามนุษย์ ซึ่งระบุข้อคิดว่า “การทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายเป็นเหตุให้คนที่มีความตั้งใจไม่ดี (โดยเฉพาะกลุ่มผู้ค้ามนุษย์) สามารถเอาเปรียบได้” (นารัตน์ กรณรัตน์สูตร, 2559, น. 29)

ในขณะที่ คุณครูจากโรงเรียนวัดศิริมงคลและโรงเรียนวัดเกาะ (นฤมล เสาสสูง และมนตรี บุญเทพ, 2015) ใช้เวลาในการสอนประมาณ 45 นาทีต่ออาทิตย์เท่านั้น โดยแทรกเนื้อหาในวิชาต่างๆ เช่น

วิชาสังคม ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และ ศิลปะ คุณครูใช้หนังสือนิทานเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ที่มี 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาพม่า มีภาพการ์ตูนที่มีสีสันสดใส และเนื้อหาเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในลักษณะการค้ามนุษย์ ประกอบในเล่ม นอกจากนี้ ไปสการ์ดและการ์ดอาชีพต่างๆ มักจะถูกนำมาใช้ในการสอนในห้องเรียนเช่นกัน

ผลดีของการใช้สื่อในการเรียนการสอนเรื่องการค้ามนุษย์

คุณครูทุกท่านยอมรับว่า การใช้สื่อทุกชิ้นในการสอนเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ช่วยให้ทั้งคุณครูและเด็กนักเรียนเข้าใจสถานการณ์ปัญหา และผลกระทบของการค้ามนุษย์ได้มากขึ้น โดยเฉพาะ เด็กนักเรียนสนใจและติดตามเนื้อหาซับซ้อนนี้ได้อย่างต่อเนื่อง เพราะสื่อการสอนเหล่านี้ แต่ค่าใช้จ่ายในการผลิตสื่อเหล่านี้ค่อนข้างสูงกว่า 3,000 บาท ทีมวิจัยจึงต้องหาผู้สนับสนุนการผลิตสื่อดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้แน่ใจว่า คุณครูทุกท่านที่ประสงค์จะสอนเนื้อหาต่อต้านการค้ามนุษย์ ได้รับสื่อเหล่านี้เพื่อใช้สอนเด็กนักเรียนของท่าน

อุปสรรคสำคัญ

คุณครูจากโรงเรียนของรัฐทั้งสองโรงเรียนยอมรับว่า คุณครูต้องสอนวิชาหลักหลายวิชาตามระบบหลักสูตรไทยเพื่อใช้ในการสอบ O-NET (Ordinary National Education) ซึ่งใช้ในการวัดความรู้และความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จึงทำให้คุณครูไม่สามารถสอนได้มากกว่า 1 ชั่วโมง นอกจากนี้ คุณครูบางท่านที่รับการอบรมเนื้อหาการค้ามนุษย์ย้ายไปสอนโรงเรียนแห่งอื่นแทนทำให้ทีมวิจัยจำเป็นต้องค้นหาและจัดอบรมให้คุณครู

ท่านใหม่ที่ประสงค์จะสอนเนื้อหาดังกล่าวนี้นั้น ความต่อเนื่องในการเรียนการสอนเนื้อหาและการใช้สื่อเพื่อต่อต้านการค้ำมนุษย์ของคุณครูจึงไม่ต่อเนื่องเมื่อเปรียบเทียบกับศูนย์การเรียนรู้วัดเทพนรรัตน์ คุณครูชี้แจงเพิ่มเติมว่า เด็กนักเรียนต่างด้าวหลายคนมีปัญหาการอ่าน การเขียน และความเข้าใจภาษาไทย ดังนั้น การสอนเนื้อหาการค้ำมนุษย์ที่ซับซ้อน คุณครูจึงต้องใช้ภาษาที่ค่อนข้างเข้าใจง่ายแทนที่ใช้ภาษาทางวิชาการในการสอน

แนวทางการพัฒนาบทเรียนเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ในอนาคต

เนื่องจาก บทเรียนการค้ำมนุษย์เป็นเรื่องที่ค่อนข้างใหม่และซับซ้อนสำหรับคุณครูในการสอน และเด็กนักเรียนต่างด้าวในการเข้าใจ ทีมวิจัยจึงวางแผนที่จะพัฒนาสื่อการสอนเพิ่มเติม เช่น หนังสือนิทานที่มีเนื้อหาจากสถานการณ์จริง เพราะภาพการ์ตูนประกอบเนื้อหาช่วยให้คุณครูและเด็กนักเรียนต่างด้าวเข้าใจบทเรียนเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ได้ง่ายขึ้น

สรุป

ผู้วิจัยค้นพบปัญหาและอุปสรรคในการออกแบบเนื้อหาและสื่อการเรียนการสอนเพื่อต่อต้านการค้ำมนุษย์ในเด็กต่างด้าว ในจังหวัดสมุทรสาคร ดังเช่น ข้อจำกัดด้านเวลาในการสอนของคุณครู ข้อจำกัดด้านภาษาของเด็กนักเรียนต่างด้าว และความซับซ้อนของเนื้อหาเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยแสดงผลให้เห็นว่า คุณครูต้องการคู่มือว่าด้วยการต่อต้านการค้ำมนุษย์ เพื่อใช้ในการสอนเด็กนักเรียนต่างด้าวระดับประถมศึกษาของท่าน เพื่อให้แน่ใจว่าเด็กนักเรียนเหล่านี้จะตระหนักรู้ถึงลักษณะการค้ำมนุษย์และเรียนรู้วิธีการหลีกเลี่ยงตัวเองจากการเป็นเหยื่อได้ เนื้อหาหลักของบทเรียนจึงต้องประกอบด้วยคำอธิบายขององค์ประกอบการค้ำมนุษย์ และการยกตัวอย่างการค้ำมนุษย์จากประสบการณ์จริงของเหยื่อค้ำมนุษย์ ซึ่งบทเรียนเหล่านี้จะใช้สื่อการสอนที่สามารถกระตุ้นความสนใจของเด็กนักเรียนต่างด้าวได้ ผู้วิจัยจึงเรียนรู้จากเด็กนักเรียนต่างด้าวกลุ่มนี้ว่า การผลิตหนังสือนิทานที่มีสีสันสดใส เนื้อหาที่เข้าใจง่าย และหลากหลายภาษา การผลิตเพลงที่สามารถร้องและเต้นตามได้ง่าย และการผลิตการ์ตูนต่างๆ เพื่อให้เด็กนักเรียนเรียนรู้ข้อเท็จจริงเพิ่มเติม จะช่วยให้เด็กนักเรียนให้ความสนใจที่จะเรียนรู้บทเรียนเหล่านี้ได้อย่างตั้งใจมากขึ้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยคาดหวังว่า กระทรวงศึกษาธิการจะพิจารณาส่งเสริมให้มีการสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ในวิชาพื้นฐานต่างๆ ตามคู่มือว่าด้วยการต่อต้านการค้ำมนุษย์นี้ เพื่อสร้างความตระหนักและรู้เท่าทันต่อลักษณะการค้ำมนุษย์ให้แก่เด็กนักเรียนและไม่ทำตนเป็นผู้ค้ำมนุษย์ต่อไป ■

เชิงอรรถ

- ¹บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อป้องกันการค้ามนุษย์: กรณีศึกษาโรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กต่างด้าวเข้าศึกษา ในจังหวัดสมุทรสาคร”
- ²ถึงแม้ว่ารายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ (Trafficking in Persons (TIP) Report) ตามกฎหมายว่าด้วยการปกป้องเหยื่อการค้ามนุษย์ 2000 (Trafficking Victims Protection Act of 2000 หรือ TVPA) เป็นรายงานที่จัดทำโดยหน่วยงานเพื่อรายงานต่อรัฐสภาสหรัฐ โดยเปรียบเทียบสถานการณ์การค้ามนุษย์ของทั่วโลกกับมาตรฐานของสหรัฐ จะเป็นรายงานฉบับที่เป็นที่ถกเถียงกันมากว่าเป็นการนำเอากฎหมายของสหรัฐไปใช้เป็นมาตรฐานบังคับกับประเทศอื่นๆ ทว่าการค้ามนุษย์ก็เป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ต่อสังคมใดๆ และเป็นประเด็นสำคัญที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมาอย่างต่อเนื่อง
- ³บทความนี้ใช้คำว่า “โรฮีนจา” ตามคำพิพากษาคณะบดี (คดีโรฮีนจา) วันที่ 19 กรกฎาคม 2560 (คดีหมายเลขแดงจำนวน 11 คดี ได้แก่ คดีหมายเลขแดงที่ คม. 33/2560 คม. 34/2560 คม. 35/2560 คม. 36/2560 คม. 37/2560 คม. 38/2560 คม. 39/2560 คม. 40/2560 คม. 41/2560 คม. 42/2560 คม. 43/2560) เผยแพร่ในรูปแบบของข่าวแจกสื่อมวลชน Press Release ของกองสารนิเทศและประชาสัมพันธ์ สำนักงานศาลยุติธรรม
- ⁴Problem-based Learning ก็คือ วิธีการเรียนรู้วิธีหนึ่งที่มีรูปแบบการเรียนรู้โดยการนำปัญหามาเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based learning หรือ PBL) เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากแนวคิดตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์นิยม (Constructivism) โดยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่จากการใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในโลกเป็นบริบทของการเรียนรู้ (Learning Context) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์และคิดแก้ปัญหา รวมทั้งได้ความรู้ตามศาสตร์ในสาขาวิชาที่ตนศึกษาไปพร้อมกันด้วย การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจึงเป็นผลมาจากกระบวนการทำงานที่ต้องอาศัยความเข้าใจและการแก้ปัญหาคือหัวใจสำคัญ ในการเรียนการสอน PBL เป็นเทคนิคการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เผชิญหน้ากับปัญหาด้วยตนเอง จะทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะในการคิดหลายรูปแบบ เช่นการคิดวิจารณ์ญาณ คิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ (ไพศาล สุวรรณน้อย, 2558)
- ⁵ด้วยเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากและอยู่เป็นหลักแหล่งมากกว่าชาวโรฮีนจา อย่างไรก็ตามก็ตีผลลัพธ์จากการเลือกกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษานี้ทางผู้วิจัยคาดหวังว่าผลลัพธ์ที่ได้สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการป้องกันการค้ามนุษย์ในเด็กทุกกลุ่มทุกสัญชาติได้ในเชิงหลักการทั่วไป

เอกสารอ้างอิง

- คณะอนุกรรมการสิทธิเด็กและการศึกษา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2559). **หลักสิทธิมนุษยชนเบื้องต้น ในช่วงเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**. สืบค้นจาก <http://www.nhrc.or.th/getattachment/aaa7a28-89cd-40bb-8b10-5b1e1705678b/>.aspx>.
- ตัน บารมี. (2558, 23 & 25 มิถุนายน). สัมภาษณ์.
- ทินเฮย์ ยี. (2558, 23 & 25 มิถุนายน). สัมภาษณ์.
- ติศนา แชนมณี. (2558). **ศาสตร์การสอน**. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภารัตน์ กรวรรณรัตนสุตร. (2559). **คู่มือว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์สำหรับคุณครูเพื่อใช้สอนเด็กนักเรียนต่างด้าวระดับประถมศึกษาปีที่ 3-6**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นครปฐม : บริษัท พรินเตอร์ จำกัด.
- นฤมล เสาสง. (2558, 4 & 16 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์.
- มนตรี บุญเทพ. (2558, 5 & 6 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์.
- รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ประจำปี พ.ศ. 2558. ประเทศไทย บัญชีกลุ่มที่ 3. สืบค้นจาก <https://th.usembassy.gov/th/our-relationship-th/official-reports-th/2015-trafficking-persons-report-thailand-th/>.
- ศิปดี นพประเสริฐ. (2553). ความมั่นคงของมนุษย์: การค้ามนุษย์. **จุลสารความมั่นคงศึกษา**, 84.
- สำนักงานศาลยุติธรรม. (2560, 19 กรกฎาคม). คำพิพากษานับเต็ม (คดีโรฮีนจา). **ข่าวแจกสื่อมวลชน**.
- สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์. (2546). **การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ**. กรุงเทพฯ: บิ๊ค พอยท์.
- สุชุม ปรีชาพานิช. (2558). **สิทธิเด็กต่างด้าวในเขตก่อสร้าง: เสียงเล็กๆ ที่ไม่มีใครได้ยิน**. สืบค้นจาก <http://www.tcijthai.com/news/2015/05/scoop/5536>.
- Napat Kranrattanasuit and Yanuar Sumarlan. (2017) A Model of Engaging Teachers with the Prevention of Trafficking of Migrant Children: Case Study of Samut Sakhon Thailand. **Journal of Human Rights and Peace Studies**, 3 (1), 36-60.
- Napat Kranrattanasuit and Yanuar Sumarlan. (2018). Producing a Handbook on Anti-Child Labor Trafficking in Samut Sakhon, Thailand. **KKU International Journal of Humanities and Social Sciences**. 8 (1), 60-90.
- U.S. Department of State. (2017). **The 2017 Trafficking in Persons Report**. สืบค้นจาก <https://www.state.gov/documents/organization/271345.pdf>.